

Posudek oponentky disertační práce PhDr. Veroniky Aresta „Sociální bydlení jako nástroj zvyšování kvality života lidí s omezeným přístupem na trh s bydlením“ předkládané v roce 2024

I. Stručná charakteristika práce

Stručné celkové zhodnocení práce

Cílem disertační práce bylo zjistit, „zda program sociálního bydlení zajišťuje bydlení, které umožňuje žít jeho uživatelům takový život, jaký si přejí žít.“ (s. 4). K naplnění tohoto cíle autorka využila kvalitativní metodologii a realizovala 32 polostrukturovaných rozhovorů s uživateli programu a sociálními pracovníky podpory v bydlení. Metodologie výzkumu byla vhodně zvolena. Konceptualizace práce je zpracována na základě důkladné rešerše s uvedením vlastní kritické reflexe a úvah. V empirické části práce jsou prezentována pro teorii i praxi sociální práce přínosná data. Konstatuji, že cíl práce byl naplněn.

Posuzovaná disertační práce splňuje podmínky kladené pro tento typ prací, proto jí doporučuji k obhajobě.

II. Podrobné zhodnocení práce a jejich jednotlivých aspektů

Struktura práce

Obsah předložené práce je tvořen 8 kapitolami (s tím, že autorka úvod a závěr čísluje). Logika strukturování práce je standardní – od konceptuální části přes metodologii a metodiku výzkumu až po prezentaci zjištění, jejich interpretaci a diskuzi.

Konceptuální část práce je tvořena třemi kapitolami (2 - 4). Oceňuji, že všechny kapitoly jsou svázané s cílem práce.

Nejdříve je prezentovaný capability approach (CA). Autorka zvolila, jak sama uvádí tento přístup, který „není teorií, která může vysvětlit chudobu, nerovnost nebo blahobyt, ale nabízí rámec, v jehož rámci je možné konceptualizovat a hodnotit tyto jevy“ (s. 15). Nabízí proto argumentaci výběru tohoto přístupu, která staví na legitimizaci jeho použití v sociální práci. Současně uvádí příklady využití tohoto přístupu v několika výzkumech v České republice. Domnívám se, že již v této části by bylo vhodné uvést i příklady ve vztahu k řešenému tématu (příklady jsou naznačené v kapitole 3.2) a kriticky je reflektovat.

Autorka poměrně podrobně a výstižně na základě relevantní literatury představuje základní teoretické konstrukty capability approach – sociální fungování/potenciality, komodity a zdroje a kontroverzní faktory. Subkapitola 2.3 tedy umožňuje porozumět volbě tohoto přístupu ve vztahu ke zkoumání subjektivně vnímané kvality života. Za důležité považuji, že autorka věnuje prostor i kritice CA.

V subkapitole 2.4 je představen další konstrukt capability approach a to koncept očekávání. Autorka vychází z publikací českého autora K. Řezáče (2020,2022). Zajímalo by

mě, zda existují další zdroje ke konceptu očekávání. V této subkapitole autorka představuje pro operacionalizaci své výzkumné studie evaluační nástroj K. Řezáče (2020) – komplexní koncepce očekávání, který navrhl pro hodnocení sociálních programů. Chybí zde kritická reflexe tohoto nástroje. Proším proto autorku, aby nastínila na základě vlastního výzkumu jeho limity.

Třetí kapitola práce je zaměřená na fenomén bezdomovectví jako dimenzi sociálního vyloučení (3.1) a jako deprivaci potencialit (3.2) s uplatněním capability approach. Současně je v této subkapitole objasněn koncept „bytových svobod“, který je významný pro porozumění empirického použití CA i na konkrétních publikovaných příkladech.

V samostatné kapitole (4) je pak objasněno sociální bydlení jako nástroj ukončování bezdomovectví. Záměrem je na základě rešerše dostupných zdrojů dokumentovat, že sociální bydlení přispívá k rozvoji kvality života. Autorka mimo jiné nastiňuje kontext sociálního bydlení v Evropě, co umožňuje lépe porozumět stavu sociálního bydlení v ČR. Problematika je poměrně komplexně i detailně zpracována (jde o nejrozsáhlejší kapitolu konceptuální části práce). Autorka prokázala vynikající orientaci a znalost problematiky sociálního bydlení.

Zvolená konstruktivistická epistemologie dobře koresponduje s capability approach. Autorka využila při zpracování deduktivní kvalitativní analýzu (Gilgun, 2015) a evaluační nástroj K. Řezáče, který upravila (s. 76). Výzkumný cíl a hlavní výzkumná otázka jsou vhodně formulovány. Metodika výzkumu je srozumitelně popsána.

Diskuze (kapitola 7) je zpracovaná se znalostí tématu a soudobého stavu poznání. Za velmi cenná a přínosná považuji systémová doporučení, která autorka formuluje na základě výsledků realizovaného výzkumu.

Oceňuji, že autorka si je vědomá limitů svého výzkumu (kap. 7.3).

Formální úroveň práce

Formální úroveň práce je na požadované úrovni. Autorka pracuje s literaturou korektně a v souladu s platnou normou. Text je přehledný a koncizní. Velmi dobře se čte.

Práce s prameny či materiálem

V práci uvedená (více než 200 různých zdrojů, převážně zahraniční provenience) a průběžně využívaná literatura svědčí o přehledu v současném stavu poznávání v dané problematice.

Výzkumná zjištění jsou prezentována přehledně (k čemu dopomáhají obrázky a tabulky). Tam, kde je to vhodné, jsou pro ilustraci použity autentické výpovědi komunikačních partnerů. Oceňuji sepjatost s konceptuální částí práce (pojmy a konstrukty capability approach jsou vodítkem; umožňují velmi dobrou orientaci v zjištěních).

Práce s výzkumným materiálem je na vysoké úrovni.

Vlastní přínos

Dizertační práci PhDr. Veroniky Aresta považuji za originální a to nejenom proto, že využila ve výzkumu capability approach, ale i proto, že výzkumná zjištění prohlubují poznání a porozumění očekávání lidí, kteří využívají program sociálního bydlení.

Za velmi cenná a přínosná považuji systémová a metodická doporučení pro realizaci sociální práce, která autorka formuluje na základě výsledků realizovaného výzkumu.

III. Dotazy k obhajobě

Jak hodnotíte stav sociálního bydlení v ČR v kontextu jiných států Evropy?

Které faktory by podle Vás mohli ovlivnit využití capability approach v sociální práci v bydlení v ČR?

IV. Závěr

Předložená dizertační práce splňuje požadavky na dizertační práci, a proto ji doporučuji k obhajobě. Považuji ji za originální a přínosnou pro teorii i praxi sociální práce. Doporučuji autorce výsledky výzkumu publikovat.

Předloženou dizertační práci předběžně klasifikuji, jako prospěla.

20. 03. 2024

doc. PaedDr. Iatiana Matúšayová, Ph.D.